

جمهوری اسلامی ایران

مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح ۳

بررسی شیوه های ارتباطات اثربخش در سیره امام کاظم (علیه السلام)

راهنما: استاد رضا ابروش (زید عزه)

مشاور: استاد محمد علیزاده (زید عزه)

محقق: محسن یارعلی

چکیده

پایان نامه حاضر در مورد شیوه های ارتباطات اثربخش در سیره امام کاظم (علیه السلام) می باشد. ارتباطات انسانی ضرورتی اجتناب ناپذیر است، و با توجه به هدف اصلی خلقت یعنی هدایت انسان ها به طریق الی الله، نیاز به ارسال رهبران دینی ضرورت پیدا می کند. این رهبران دینی برای تأثیرگذاری بر مخاطب و انتقال پیام های صحیح دینی نیازمند ارائه اصول و شیوه های ارتباطی اثربخش می باشند. در سیره ارتباطی امام کاظم (ع) شیوه های متنوع ارتباطی با اصول و مبانی خاصی یافت می شود. هدف از این پژوهش ارائه روشها و شیوه های ارتباطی اثربخش در سیره امام کاظم (علیه السلام) می باشد که با روش اسنادی و کتابخانه ای مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است. پس از بیان اطلاعاتی از ارتباطات انسانی و شیوه شناسی آن، به عناصر ارتباطات انسانی پرداخته، و بحث ارتباط دینی و کاربردهای ارتباط دینی را مطرح کردیم. بیان شیوه های ارتباطی امام کاظم (ع) مستلزم شناخت مختصری از زندگی امام و بستر های اجتماعی عصر ایشان بود که پس از بیان این مهم، شیوه های متنوع ارتباطی حضرت استخراج و تقسیم بندی شده و معرفی نمودیم: ۱. شیوه های ارتباطی حضرت با شیعیان، از طریق موعظه، وصیت، تربیت شاگردان، پرسش و پاسخ، رفع گرفتاریها و حوائج شیعیان، احادیث، مکاتبات و نامه ها و... ۲. شیوه های ارتباطی حضرت با جریان های انحرافی ۳. شیوه های ارتباطی امام با حکومت عباسی از طریق: برخورد ملایم و مراعات تقیه، پند و اندرز، مناظرات و پیشگویی های امام ۴. شیوه های ارتباطی امام در زندان، از طریق عبادت، پاسخ به استفتائات، تعیین نمایندگان و... یکی از اصلی ترین شیوه های ارتباط جمعی و گروهی مؤثر در سیره امام کاظم (ع) سازمان وکالت بود که مفصلاً به دامنه نیرو سازی و کارگزاران و وکلای خاص امام پرداخته ایم. بیشترین سهم حضرت در این سازمان فعال سازی و انسجام بخشی به شاگردان پدر و تقویت و گسترش و نهادینه کردن سازمان وکالت می باشد. در ارتباطات غیرکلامی نیز، با توجه به تقسیم بندی های متداول علم ارتباطات، از خصوصیات فیزیکی در ارتباطات امام کاظم (ع) پرداختیم. پس از بررسی شیوه های ارتباطی حضرت، در بخش دیگری به اصول و مبانی ارتباطی ایشان که توحید محوری، عدالت محوری و ایجاد مدینه النبی به عنوان الگوی جامعه مطلوب پرداختیم. در نهایت نوشتار را با بیان خصوصیات و ویژگی های ارتباطی امام کاظم (ع) که فرصت شناسی و مصلحت محوری، اخلاق محوری و پنهانی بودن ارتباطات باشد، به پایان رساندیم.

کلید واژه ها: ارتباط، ارتباطات انسانی، ارتباط میان فردی، ارتباطات اثربخش، امام کاظم (علیه السلام)

فهرست

۱.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۲.....	کلیات
۲.....	بیان مسأله و تعیین قلمرو آن:.....
۳.....	سوالات تحقیق.....
۳.....	سؤال اصلی:.....
۳.....	سوالات فرعی:.....
۳.....	فرضیه تحقیق:.....
۳.....	اهداف و فوائد تحقیق:.....
۴.....	پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش:.....
۵.....	ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق:.....
۶.....	مفاهیم
۶.....	۱. ارتباط.....
۷.....	۲. ارتباط اثربخش.....
۸.....	۳. سیره.....
۸.....	نظر لغویون.....
۱۰.....	معنای اصطلاحی سیره.....
۱۰.....	۴. امام کاظم(علیه السلام).....
۱۰.....	زندگی امام(ع) از تولد تا شهادت.....
۱۱.....	دانش امام هفتم(علیه السلام).....
۱۲.....	حلم و بردباری.....
۱۳.....	سخاوت و بخشش.....

۱۳ عبادت و بندگی

۱۴ فصل دوم: ارتباطات و انواع آن

۱۵ ارتباطات

۱۵ انواع ارتباطات

۱۶ ارتباطات درون فردی

۱۷ ارتباطات میان فردی

۱۸ ارتباطات کلامی

۱۹ ارتباطات غیر کلامی

۲۱ اجزای ارتباطات غیر کلامی

۲۱ ۱. تماس جسمی

۲۱ ۲. حرکات

۲۲ ۳. مجاورت

۲۲ ۴. خصوصیات فیزیکی

۲۳ ۵. عوامل محیطی

۲۳ ارتباطات گروهی

۲۴ ارتباطات جمعی

۲۵ ارتباطات دینی

۲۶ کارکرد و اهداف ارتباطات دینی

۲۷ ۱. ترویج امر به معروف و نهی از منکر

۲۷ ۲. نشر آموزه های دینی

۲۸ ۳. بیان احکام، معارف و اخلاق دینی

۲۹ فصل سوم: یافته های تحقیق

بخش اول: اصول و مبانی ارتباطی امام کاظم (علیه السلام) ۳۰

الف: توحید محوری ۳۰

ب: عدالت محوری ۳۲

دشواری عدالت گرایی در عصر غیبت ۳۳

تفسیر احیای زمین مرده ۳۴

ج: ایجاد مدینه‌النبی، به عنوان الگوی جامعه مطلوب ۳۵

بخش دوم: شیوه های ارتباطی امام کاظم (علیه السلام) ۳۷

۱. شیوه ی ارتباطی امام با شیعیان ۳۹

الف: موعظه ۳۹

موعظه امام کاظم(علیه السلام) به صفوان بن مهران ۳۹

موعظه امام کاظم(علیه السلام) به فرزندش ۴۰

ب: وصیت ۴۰

وصیت امام به فرزندانش ۴۰

وصیت امام کاظم به هشام بن حکم ۴۱

ج: پرسش و پاسخ ۴۲

د: مناظرات امام کاظم ۴۳

۱. مناظره با هارون الرشید ۴۳

۲. مناظره با بشر بن حارث ۴۴

۳. مناظره با راهب ۴۵

آموزش (تربیت شاگردان) ۴۵

۱. ابن ابی عمیر ۴۶

۲. صفوان بن مهران ۴۷

۳. صفوان بن یحیی ۴۷

.....	۴۸	۴. علی بن یقطين
.....	۵۰	۵. مؤمن طاق
.....	۵۱	امام کاظم و رفع گرفتاریهای شیعیان
.....	۵۲	مکاتبه و نامه نگاری
.....	۵۳	۱. نامه امام و مدیریت ارتباطات اجتماعی شیعیان
.....	۵۴	۲. نامه امام و حفظ جان خواص شیعه
.....	۵۴	۳. ارتباط مخفیانه با شیعیان از طریق نامه
.....	۵۵	سیره ارتباطی امام با شیعیان خطا کار
.....	۵۶	علم غیب امام
.....	۵۷	۱. کارکرد ارتباطی و اجتماعی علم غیب امام برای شیعیان
.....	۵۷	۲. بازتاب علم غیب امام در مدیریت جامعه شیعه
.....	۵۸	۳. علم غیب امام به زمان رحلت انسان ها و کارکرد ارتباطی آن برای برخی از خواص
.....	۵۸	۴. بازتاب آگاهی امام به زبان و احوال حیوانات برای شیعیان
.....	۵۹	۲. شیوه های ارتباطی امام (ع) با جریان های انحرافی
.....	۶۰	الف: انواع و چرایی یاران منحرف و نحوه ارتباط امام در برابر آنها
.....	۶۱	ب: سیره ارتباطی امام با جریان های انحرافی و غالی در جامعه شیعه
.....	۶۳	۳. شیوه های ارتباطی امام با حکومت عباسی
.....	۶۳	۱. برخورد ملایم و مراعات تقیه
.....	۶۳	۲. پیام و بازخورد ملایم
.....	۶۴	۳. پند و اندرز
.....	۶۵	۴. مناظرات امام با هارون
.....	۶۶	۵. مناظره امام با مهدی عباسی

۶۷	۶. پیش گویی های امام کاظم (علیه السلام).....
۶۸	۴. شیوه ارتباطی امام در زندان
۶۸	عبادت
۶۸	۲. پاسخ به استفتاء در زندان
۶۹	۳. تعیین نمایندگان
۶۹	۴. تعیین جانشین
۷۰	۵. وصیت امام (علیه السلام).....
۷۰	۶. صلابت و مقاومت امام کاظم (علیه السلام) در برابر فشارهای هارون
۷۱	۵. ارتباط جمعی و گروهی
۷۲	سازمان و کالت و یاران امام کاظم (علیه السلام)
۷۵	دامنه نیرو سازی و روش های ارتباطی امام کاظم (علیه السلام).....
۷۵	۱. یاران حضرت و نوع ارتباط آنها
۷۶	۲. اصحاب اجماع و ارتباط ویژه آنها با امام کاظم (علیه السلام).....
۷۷	۳. وکیلان امام کاظم (علیه السلام) در جغرافیای جهان اسلام.....
۷۸	۴. وکیل اصلی و ارشد امام کاظم (علیه السلام)
۷۹	۵. کارگزاران و یاران خاص امام کاظم (علیه السلام)
۸۰	۶. فرصت حج و ارتباطات امام با شیعیان
۸۱	۷. یاران ایرانی امام
۸۲	احادیث و سخنان امام
۸۳	ارتباطات غیر کلامی امام کاظم (علیه السلام).....
۸۴	الف: خصوصیات فیزیکی امام (علیه السلام).....
۸۴	۱. پوشش و لباس امام کاظم (علیه السلام).....

۸۶نظافت و آراستگی
۸۷۳.جذابیت های ظاهری امام (علیه السلام)
۸۷اندام و شمائل ظاهری امام کاظم (ع)
۸۷عطر زدن و خوشبو بودن حضرت
۸۸نقش نگین انگشتری حضرت
۸۸ب: حرکات در ارتباطات امام
۸۹ج:عوامل محیطی در ارتباطات امام
۹۰	بخش سوم: ویژگی های ارتباطی امام کاظم (علیه السلام)
۹۰الف: فرصت شناسی و مصلحت محوری
۹۰وضعیت سیاسی عباسیان
۹۱مصلحت و جایگاه تقیه
۹۲مصلحت محوری امام
۹۳فرصت شناسی امام در عین رعایت تقیه
۹۳شیعیان و راهکار تقیه
۹۴شدت تقیه امام در مقابل هارون
۹۵ب: اخلاق محوری
۹۵۱. اخلاق محوری در برخورد با جامعه اسلامی
۹۶۲. اخلاق محوری در خصوص جامعه شیعی
۹۷۳. اخلاق امام در ارتباط با غلام زنگی
۹۸۴. سیره اخلاقی امام در جذب مخالفین
۱۰۰۵. عفو و بخشش امام
۱۰۰ج: پنهانی بودن ارتباطات امام
۱۰۱۱. ارتباط پنهانی از طریق نامه

ب: امام و مدیریت پنهان جامعه شیعه ۱۰۲

فصل چهارم ۱۰۴

نتیجه گیری ۱۰۵

